

Մարդու էկոլոգիական խորշ

Մարդու էկոլոգիան առաջացել և ձևավորվել է որպես արձագանք հասարակության կարիքներին, որոնք մրահոգված են շրջակա միջավայրի վիճակով և նրա առողջության որակով: Միաժամանակ անհրաժեշտություն առաջացավ ուսումնասիրել ինչպես արտաքին միջավայրը, այնպես էլ մարդու օրգանիզմում տեղի ունեցող գործընթացների առանձնահատկությունները՝ կախված շրջակա միջավայրի գործոնների գործողությունից:

Մեկ էկոլոգիական տեղը չեն կարող զբաղեցնել մի քանի տարբեր տեսակի օրգանիզմներ: Եթե երկու տարբեր տեսակի օրգանիզմներ ունեն նույն պահանջները շրջակա միջավայրի համար՝ բազմացման վայրերի և ապրելավայրերի, սննդի, վարքի համար, ապա նրանցից մեկը կամ կմահանա, կամ կփոխի իր ապրելակերպը՝ դրանով իսկ զբաղեցնելով այլ էկոլոգիական տեղ:

Էկոլոգիական խորշը օրգանիզմի տեղն է բնության մեջ, նրա կապը շրջակա միջավայրի գործոնների, սննդի տեսակների, ապրելավայրերի, վերարտադրության և այլնի հետ: Այս հասկացությունը տարբերվում է «բնակավայր» հասկացությունից:

Մարդկային էկոլոգիան գիտություն է, որն ուսումնասիրում է մարդկային փոխազդեցության օրինաչափությունները, առողջության պահպանման և խթանման խնդիրները: Մարդկային էկոլոգիան կենսոլորտը դիտարկում է որպես մարդկության էկոլոգիական խորշ, ուսումնասիրելով բնական, սոցիալական և փնտեսական պայմանները որպես մարդկային միջավայրի գործոններ, որոնք ապահովում են դրա բնականոն զարգացումն ու վերարտադրությունը:

Մարդն ունի իր սեփական, բնորոշ միայն իրեն, էկոլոգիական տեղը, այսինքն. էվոլյուցիայի գործընթացում մշակված մի շարք բնապահպանական

գործոնների կենսաքանակներն որոշված պահանջների մի շարք: Որպես կենսաքանակական տեսակ՝ նրա **հորիզոնական խորշը** տարածվում էր ցամաքում՝ հասարակածային գոտուց մինև արևադարձային, մերձարևադարձային, որյուղ և առաջացել է հոմինիդների ընտանիքը: **Ուղղահայաց խորշը** տարածվում է մինչև ծովի մակարդակից մոտավորապես 3000մ բարձրության վրա: Բայց սոցիալական հարկությունների շնորհիվ մարդն ընդլայնեց իր սկզբնական տիրույթի սահմանները. նա բնակություն հաստատեց բարձր, միջին և ցածր լայնություններում: Այնուամենայնիվ, նրա հիմնարար էկոլոգիական տեղը չի փոխվել, և իր սկզբնական տիրույթից դուրս այն կարող է գոյատևել ոչ թե հարմարվողականության միջոցով, այլ հատուկ սրբեցված պաշտպանիչ սարքերի օգնությամբ. ջեռուցվող կացարաններ, տաք հագուստ և այլն: Արտադրությունը և տնտեսական գործունեությունը, բնական ռեսուրսների օգտագործումը անխուսափելիորեն հանգեցնում են շրջակա միջավայրում թափոնների ձևավորմանը: Արդյունքում ոչնչացվում են բնական էկոլոգիական համակարգերը և հենց մարդու էկոլոգիական տեղը: Այսպիսով, կամ մարդն իր գործունեությունը կողողորդի սեփական էկոլոգիական տեղը ներկա և ապագա սերունդների համար պահպանելուն, կամ ինքը, որպես կենսաքանակական տեսակ, կդադարապարտվի ոչնչացման:

Կենսոլորտի յուրաքանչյուր կենդանի օրգանիզմ հարմարեցված է իր էկոլոգիական խորշին: Ուստի անհատի գոյության և իր գենոմն ու տեսակը պահպանելու լավագույն միջոցը բնական էկոլոգիական խորշին հնարավորինս մոտ պայմաններում ապրելն է: Կենսոլորտի ոչնչացումը մարդուն զրկում է իր բնական էկոլոգիական նիշից, որը չի կարող փոխհատուցվել մեկ շնչին ընկնող որևէ ապրանքի ավելացմամբ: Մարդկային պոպուլյացիայի մեջ ավերված էկոլոգիական խորշի պայմաններում աճում է խաթարված գենետիկական ծրագրերով անհատների թիվը:

Մարդկությունը, որպես կենսաքանակական տեսակ, կկարողանա ապրել Երկիր մոլորակի վրա, եթե պահպանի ոչ միայն իր էկոլոգիական տեղը՝ իր գոյության պայմանները, այլև դրսևորի հարգանք ողջ կյանքի նկատմամբ: